

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos

Organisaatioturvallisuuden linjaukset – KOORDINOITU LUONNOS

HKL:n organisaatioturvallisuusohje

Sisällysluettelo

Organisaatioturvallisuuden linjaukset – KOORDINOITU LUONNOS	1
Johdanto	3
1. Organisaatioturvallisuutta ohjaavat normit	4
2. Ohjeessa käytettävät termit	6
3. Turvallisuusjohtaminen	7
4. Organisaatioturvallisuus	9
4.1. Henkilöstöturvallisuus	10
4.1.1 HKL:n henkilöstöturvallisuus	10
4.2. Työturvallisuus	11
4.2.1 HKL:n työturvallisuus	11
4.3. Ympäristöturvallisuus	13
4.3.1 HKL:n ympäristöturvallisuus	13
4.4. Tuotannon ja toiminnan turvallisuus	15
4.4.1 HKL:n tuotannon ja toiminnan turvallisuus	15
4.5. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus	17
4.5.1 HKL:n kiinteistö ja toimitilaturvallisuus	17
4.6. Pelastusturvallisuus	19
4.6.1 HKL:n pelastusturvallisuus	19
4.7. Tietoturva ja tietosuoja	20
4.7.1 HKL:n tietoturvallisuus – ja tietosuoja	21
4.8. Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta	22
4.8.1 HKL:n väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta	22
4.9 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta	24
4.9.1 HKL:n varautuminen ja jatkuvuudenhallinta	25
5. Henkilöstön turvallisuuskoulutus	26
6. Hankinnat	27
7. Seuranta, raportointi ja jatkuva kehittäminen	28
Liite 1	29

Johdanto

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen organisaatioturvallisuus on turvallisuusasioiden yhtenäistä ja toiminnan tavoitteita tukevaa kokonaishallintaa. Turvallisuustoiminnan tavoitteena on varmistaa metron, raitiovaunujen ja Suomenlinnan lautan matkustajien sekä oman henkilöstön turvallisuus, turvata ja suojata liikennettä, joukkoliikenneinfrastruktuuria ja -kalustoa sekä varmistaa HKL:n organisaation ja joukkoliikennepalvelujen toimintavarmuus sekä häiriöttömyys kaikissa olosuhteissa.

Toimintajärjestelmä määrittelee HKL:n tavan toimia liikennepalveluiden tuottajana. Turvallisuus on HKL:n toimintajärjestelmän osa. Toimintajärjestelmä on yhdessä sovittujen toimintatapojen kooste, jonka tarkoituksena on selkeyttää sekä yhtenäistää organisaation toimintaa ja siten vapauttaa voimavaroja tuottavaan työhön. Toimintajärjestelmä sisältää toiminnan prosessit, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan, mittaamisen, organisaation periaatteet ja kuvaukset siitä, miten toimintaa kehitetään. Toimintajärjestelmää ohjataan lainsäädännössä, alemman tasoissa normeissa, sekä Helsingin kaupungin normeissa. Toimintajärjestelmä perustuu osaltaan myös standardeihin, jotka ovat yhteisiä menettelytapoja toistuvaan toimintaan. Toimintajärjestelmä pitää sisällään myös eri toimintojen ja organisaatioturvallisuuden osa-alueiden johtamisjärjestelmät, jotka yhdessä muodostavat HKL:n turvallisuusjohtamisjärjestelmän.

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen turvallisuusjohtamisen ja -toiminnan periaate on, että se joka omistaa toiminnan tai on prosessin sponsori, omistaa myös siihen liittyvät riskit sekä turvallisuuden.

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen organisaatioturvallisuus kattaa seuraavat osa-alueet: henkilöturvallisuus, työturvallisuus, ympäristöturvallisuus, tuotannon ja toiminnan turvallisuus, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, pelastusturvallisuus, tietoturva ja tietosuoja, väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta sekä varautuminen ja jatkuvuudenhallinta. Tuotannon ja toiminnan turvallisuus jaetaan turvalliseen liikenteeseen, turvalliseen kalustoon ja turvalliseen joukkoliikenneinfrastruktuuriin.

Tässä ohjeessa kuvataan organisaatioturvallisuuden eri osa-alueet ja niihin liittyvät HKL:n yksiköiden tehtävät. Ohjeessa käytettävät termit esitetään luvussa 2.

1. Organisaatioturvallisuutta ohjaavat normit

Turvallisuutta ohjataan oikeudellisilla normeilla, jotka käytännössä ovat asiakirjoja. Normilla tarkoitetaan esimerkiksi lakia, asetusta, määräystä, sääntöä, ohjetta ja niin edelleen. Normeihin liittyy ajatus porrasteisuudesta niin, että alemman tasoiset säädökset eivät voi olla ristiriidassa ylemmän tasoisten kanssa ja että ylemmän tasoisen säädös ainakin periaatteessa aina syrjäyttää sen kanssa ristiriidassa olevan alemman tasoisen säädöksen. Normin antajalla on oltava oikeus antaa kyseinen normi.

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen turvallisuuden ohjausjärjestelmä muodostuu alla esitetyistä asiakirjoista.

1. Laki
2. Asetus
3. Viranomaisen määräys
4. Helsingin kaupunkikonsernin turvallisuutta ohjaavat normit
5. HKL:n turvallisuutta ohjaavat normit
 - a. HKL:n turvallisuusperiaatteet
 - b. HKL:n organisaatioturvallisuus
 - c. HKL:n organisaatioturvallisuuden osa-alueiden ohjeet
 - d. Yksiköiden turvallisuusohjeet sekä kirjatut menettelytavat ja toimintaohjeet
 - e. Yksittäistä tehtävää, kohdetta tai tapahtumaa koskeva käsikirja, turvallisuusohje ja -suunnitelma

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen turvallisuusjohtamisen ja -toiminnan periaate, se joka omistaa toiminnan tai on prosessin sponsori, omistaa riskit ja turvallisuuden, tarkoittaa myös sitä, että kyseinen taho vastaa turvallisuutta ohjaavien normien valmistelusta, laadinnasta rekisteröimisestä ja normien ajantasaisuudesta. Lisäksi normin laatija vastaa siitä, että normin sisällön edellyttämät turvallisuustoimenpiteet koulutetaan HKL:n henkilöstölle. Niissä tilanteissa, että normin antaa HKL:n toimitusjohtaja, vastuuorganisaatio valmistele normin ja esittelee sen toimitusjohtajalle päätettäväksi.

HKL:n laatimat organisaatioturvallisuutta ohjaavat asiakirjat rekisteröidään toimintajärjestelmään. Niistä muodostuu kokoelma, jonka ajantasaisuudesta ja versioidenhallinnasta huolehditaan.

Samalla tavalla rekisteröidään riskianalyysi, joka tehdään muutosten yhteydessä, joilla on tai voi olla vaikutus turvallisuuteen. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi HKL:n organisaatiomuutokset, järjestelmien muutokset, uusien järjestelmien käyttöönotto sekä muutokset toiminnassa. Tavoitteena on varmistaa, että metro- ja raitiovaunujärjestelmässä tehtävät muutokset eivät heikennä niiden turvallisuutta. Muutosten vaikutukset arvioidaan suunnittelun yhteydessä tehtävällä

riskianalyysillä. Muutos esitellään hyväksyttäväksi toimivaltaiselle esimiehelle tai toimielimelle. Analyysi sisältää ainakin seuraavat kohdat:

1. Muutoksen merkittävyyden arviointi
2. Vaarojen tunnistaminen
3. Riskien arviointi
4. Riskien käsittely
5. Muutosten vaatimustenmukaisuus ja
6. Toimivaltaisen esimiehen tai toimielimen päätös asiassa.

Riskianalyysilomake esitetään liitteessä 1.

Kullakin HKL:n yksiköllä on oltava hallussaan alaansa tai toimintansa turvallisuutta ohjaavat normit ja turvallisuussuunnitelmat. Lisäksi yksiköiden on tunnettava toimintaan liittyvien muiden organisaatioiden toiminnan perusteet sekä tapa toimia. Turvallisuuden yhteistoiminta saattaa edellyttää yhteistoimintamuistioiden ja vastaavien asiakirjojen laatimista.

2. Ohjeessa käytettävät termit

Yksiköiden toimintaan, prosesseihin ja turvallisuuteen osallistuu toimijoita HKL:n eri yksiköistä. Turvallisuustoiminnot linkittyvät toisiinsa ja niissä on päällekkäisyyttä. Lisäksi yksiköiden valmisteluvastuulla olevat ohjeet voivat vaikuttaa muihin yksiköihin ja jokaiseen työntekijään. Siksi on tärkeää, että turvallisuustehtävät on määritelty tarkasti ja että toimijat tietävät omat roolinsa turvallisuustehtävien valmistelussa ja toteuttamisessa. Toimijat voivat myös toimia turvallisuustehtävien eri rooleissa.

Tässä ohjeessa organisaatioiden turvallisuustehtävistä ja vastuista käytetään alla esitettyjä teosanoja.

Vastaa = On vastuussa turvallisuuteen liittyvästä asiakokonaisuudesta tai toimenpiteen suorittamisesta.

Johtaa = Pitää toteuttajajoukon esimiehenä huolta siitä, että organisaation turvallisuustehtävät tulevat suoritetuiksi.

Ohjaa = Määrittää turvallisuuden perusteet ja suuntaviivat, vahvistaa turvallisuustoiminnan tavoitteet sekä antaa menettelytapaohjeita ja muita normeja.

Koordinoi = Yhteen sovittaa, järjestää yhteen, saattaa sopusointuun.

Ratkaisee = Tekee turvallisuuteen liittyvän päätöksen. Päätös sisältää hyväksymisen, hyväksymisen muutettuna, palauttamisen valmisteluun tai hylkäämisen.

Esittelee = Hakee ratkaisun ylempää. Esittelijä on vastuussa esittelyyn sisältyvien asiatietojen saatavissa olevan tiedon valossa riittävän oikeana pidettävästä oikeellisuudesta.

Suunnittelee = Hankkii ja muokkaa aineiston sekä laatii asian vaatimat suunnitelmat. Hakee tarvittavat välipäätökset ja esittelee hyväksyttäväksi tai toimeenpantavaksi.

Käsittelee = Hoitaa asian vaatimat käytännön toimenpiteet.

Osallistuu = On mukana toiminnassa erikseen sovittujen ja määriteltyjen toimivaltuuksien sekä vastuiden mukaan.

3. Turvallisuusjohtaminen

Liikennelaitoksen johtokunta valvoo sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä.

Toimitusjohtaja vastaa HKL:n turvallisuusjohtamisesta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Toimitusjohtaja hyväksyy turvallisuuspolitiikan ja yhteen sovittaa HKL-tasoiset turvallisuusasiat. Hän ratkaisee kaikkia yksiköitä koskevat turvallisuusohjeet.

Hallintojohtaja turvallisuudesta vastaavana johtajana määrittää turvallisuustavoitteet ja niiden toteutumista seuraavat mittarit. Hallintojohtaja ohjaa poikkeamien hallintaa ja yhteen sovittaa turvallisuusmenettelyjä sekä riskienhallintaa.

Yksikön johtajat vastaavat yksikkönsä vastuulla olevasta turvallisuudesta, johtavat yksikkönsä turvallisuutta sekä riskienhallintaa ja vastaavat turvallisuuspoikkeamien hallinnasta sekä omavalvonnasta.

Tässä asiakirjassa määritetty HKL:n yksikkö johtaa vastuullaan olevaa organisaatioturvallisuuden osaa ja käsittelee sekä antaa organisaatioturvallisuuden eri osa-alueita ja omaa toimintaansa koskevat linjaukset sekä ohjeet. Toimintavastuut ja tehtävät on tässä ohjeessa jaettu yksikkötasolle. Yksiköiden johtajat vastaavat tehtävien toteuttamisesta ja turvallisuusjohtamisesta siten, että vastuut sekä tehtävät sisällytetään yksiköiden, tiimien ja henkilöiden tehtäviin.

HKL:n turvallisuuspäällikkö yhteen sovittaa yksiköiden turvallisuustoimintaa ja tukee yksiköitä turvallisuusasioissa. Turvallisuuspäällikkö käsittelee kaikkia yksiköitä koskevat yhteiset ohjeet sekä turvallisuustavoitteet ja mittarit. Turvallisuuspäällikkö seuraa turvallisuuspoikkeamien hallintaa.

Yksikön turvallisuusvastaava ohjaa yksikön turvallisuustoimintaa yksikön johtajan määrittämällä tavalla ja yhteen sovittaa yksikön turvallisuustoimintaa sekä riskienhallintaa. Turvallisuusvastaava käsittelee yksikön turvallisuusohjeet ja seuraa yksikön poikkeamien hallintaa sekä korjaavia toimenpiteitä.

Yksiköiden turvallisuusasioiden koordinoimista ja yhteensovittamista varten on muodostettu turvallisuusryhmä. Turvallisuuspäällikkö johtaa turvallisuusryhmää. Jokainen yksikkö nimeää ryhmään kaksi jäsentä; varsinainen jäsen sekä asiantuntijajäsen. Turvallisuusryhmä käsittelee, edistää ja yhteen sovittaa HKL:n sekä yksiköiden turvallisuusasioita, mutta ei tee päätöksiä. Niistä vastaavat asianomaiset toimivaltaiset johtajat, päälliköt ja esimiehet. Turvallisuusryhmä valmistelee turvallisuustavoitteet ja mittarit hallintojohtajalle.

Kukin esimies vastaa siitä, että hänen vastuualueellaan noudatetaan turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä sekä Helsingin kaupunkikonsernin, Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen ja yksikön turvallisuuteen liittyviä määräyksiä, ohjeita, toimintamalleja sekä menettelytapoja.

Jokaisen työntekijän velvollisuutena on noudattaa annettuja ohjeita sekä ilmoittaa havaitsemistaan turvallisuuspoikkeamista.

HKL:n operatiivista johtamista ohjataan yhteisten ydinprosessien kautta. Ydinprosessit ovat:

1. Toteuta infrastruktuurin uudisinvestointeja
2. Ylläpidä ja kehitä kalustoa
3. Ylläpidä ja kehitä infrastruktuuria ja
4. Tuota liikennepalveluja.

Lisäksi HKL:llä on toimintaa tukevia ja ohjaavia prosesseja, kuten toiminnanohjauksen prosessi sekä hankinnan, talousohjauksen ja henkilöstöhallinnon prosessi.

Prosessien avulla liikenneliikelaitoksen toimintaa ja yhteisiä toimintatapoja kehitetään kokonaisuutena, mukaan luettuna prosessien turvallisuus organisaatioturvallisuuden osana. Prosessien sponsorit, HKL:n yksiköiden johtajat, vastaavat prosesseihin liittyvästä riskienhallinnasta ja turvallisuudesta.

Raideliikenteen turvallisuusjohtamisjärjestelmää määrittävä ja ohjaava laki kaupunkiraideliikenteestä edellyttää, että HKL varmistaa rataverkon turvallisen:

- suunnittelun,
- rakentamisen,
- kunnossapidon ja hallinnan sekä
- turvallisen liikenteen harjoittamisen.

Näin kunkin edellä mainitun toiminnon omistajan on osaltaan huolehdittava turvallisuudesta koko järjestelmän tai toiminnan elinkaaren ajan. Lisäksi omistaja huolehtii vastuulleen kuuluvan turvallisuuden ohjaamisesta sekä toimijoiden välisestä yhteistoiminnasta. Tämä vastuu pitää sisällään muutokset, joilla voi olla vaikutuksia liikennöinnin turvallisuuteen.

4. Organisaatioturvallisuus

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen organisaatioturvallisuus pitää sisällään seuraavat osa-alueet:

- henkilöstöturvallisuus
- työturvallisuus
- ympäristöturvallisuus
- tuotannon ja toiminnan turvallisuus
- kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus
- pelastusturvallisuus
- tietoturva ja tietosuoja
- väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta sekä
- varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

Kuva 1 Organisaatioturvallisuus Helsingin kaupungin liikennelaitoksessa

4.1. Henkilöstöturvallisuus

Henkilöstöturvallisuustyön tavoitteena on toiminnan, työntekijöiden, asiakkaiden ja avainhenkilöiden suojaaminen rikoksilta ja onnettomuuksilta. Laadukkaasti toteutetulla tietoturvallisuudella, työturvallisuudella sekä kiinteistö- ja toimitilaturvallisuudella varmistetaan osaltaan asiakkaiden ja vierailijoiden sekä työntekijöiden turvallisuus, ja samalla ennalta ehkäistään oman henkilöstön organisaatiolle aiheuttamia riskejä.

Huolellisella rekrytointimenettelyllä sekä rekrytointiprosessiin liittyvillä henkilöturvallisuusselvityksillä ja huumausainetestauksella ennalta ehkäistään HKL:n henkilöstön aiheuttamia riskejä. Kuljettajilta ja liikenteenohjaajilta edellytetään huumausainetesteihin osallistumista myös työsuhteen aikana. Toimitusjohtaja päättää muiden henkilöstöryhmien liittämisen huumausainetestaukseen työsuhteen aikana henkilöstötoimikunnan käsittelyn jälkeen. Henkilöstöltä ja liikennelaitokseen kuulumattomilta henkilöiltä otetaan tarvittaessa salassapitositoumus.

Henkilöstövoimavarojen käytön suunnittelun lähtökohtana on se, että organisaatioyksikkö tunnistaa toimintansa kannalta kriittisen henkilöstönsä. Tehtäviä, jossa häiriötilanteen ja kriittisen toiminnan kannalta keskeinen osaaminen on keskittynyt yksittäiselle henkilölle, on vältettävä ja pyrittävä ennakolta huolehtimaan varahenkilöjärjestelyistä sekä osaamisen jakamisesta.

Henkilöstön aiheuttamia riskejä ennaltaehkäistään myös poistamalla vaarallisia työyhdistelmiä. Virheiden ja väärinkäytösten välttämiseksi vastuut ja tehtävät on mahdollisuuksien mukaan eriytettävä siten, että esimerkiksi väärinkäytös- ja virhealttiissa prosessissa koko tapahtumaketju tai useampia sen osia jaetaan eri henkilöille tai henkilöstön käyttöoikeuksia tiedon käsittelyssä rajataan.

4.1.1 HKL:n henkilöstöturvallisuus

Yhteiset palvelut yksikkö vastaa HKL:n henkilöstöturvallisuudesta, sen ohjaamisesta ja kehittämisestä. Yksikkö johtaa henkilöstötoimikuntaa ja henkilöturvallisuutta kehittävät hankkeet sekä projektit. Yhteiset palvelut yksikkö koordinoi muiden yksiköiden osallistumista henkilöstöturvallisuuteen ja yhteen sovittaa muiden turvallisuuden osa-alueiden liittymistä henkilöturvallisuuteen.

Yksiköiden johtajat vastaavat henkilöstöturvallisuuden toteutumisesta yksikössään.

4.2. Työturvallisuus

Työturvallisuuden tavoitteena on työympäristö, jossa ei ole työntekijöiden terveyttä tai turvallisuutta uhkaavia vaara- tai kuormitustekijöitä. Työturvallisuus toteutetaan työsuojeluna. Turvallinen työpaikka edellyttää säännöllistä vaarojen arviointia sekä oppimista sattuneista työtapaturmista ja turvallisuuspoikkeamista. Työpaikkojen työturvallisuustyötä tukee Helsingin kaupungilla käytössä oleva Työsuojelupakki-ohjelma.

Työturvallisuustyötä tehdään yhdessä työpaikan henkilöstöalan, henkilöstön, yksiköiden johdon, työsuojelu-organisaation ja työterveyshuollon kanssa. Työnantaja vastaa työpaikan ja työympäristön työturvallisuudesta. Käytännössä työturvallisuusasioiden hoito on hajautettu organisaatiossa, ja vastuu jakautuu toimitusjohtajan lisäksi yksiköiden päälliköille, esimiehille ja yksittäisille työntekijöille.

Työntekijöiden velvollisuus on noudattaa työturvallisuusohjeita ja toimintamalleja. Työntekijän on käytettävä työn edellyttämiä turvavarusteita. Lisäksi jokaisen työntekijän on huolehdittava omasta ja muiden työntekijöiden turvallisuudesta ja ilmoitettava esimiehelle havaitsemistaan vaaroista sekä turvallisuuteen liittyvistä epäkohdista.

Uhka- ja väkivaltilanteita ennalta ehkäistään esimerkiksi yhteystietojen saatavuuden rajoittamisella, uhkaustilanteiden toimintaohjeistuksella ja turvatekniikan käytöllä. Tilanteen edellyttäessä voidaan henkilöstöä suojata käyttämällä vartioimisliikkeen palveluja tai viranomaisten toimesta.

HKL ylläpitää ohjeistusta uhka- ja väkivaltilanteiden ennaltaehkäisystä ja hallinnasta. Ohjeen laadinnassa hyödynnetään kaupunginkanslian laatimaa uhka- ja väkivaltilanteiden ennaltaehkäisy ja hallinta -ohjeistusta.

Työsuojeluasioita käsitellään henkilöstön ja työnantajan kesken ottaen huomioon kaupungin ja HKL:n työsuojelun yhteistoimintaperiaatteet. Niissä määritellään työsuojelun yhteistoiminnan tavoitteet, vastuut ja toteutus sekä toiminta-ajatus, rakenne ja tehtävät.

4.2.1 HKL:n työturvallisuus

HKL-tasoinen työturvallisuustyön kehittäminen, ohjaaminen ja koordinointi kuuluu yhteiset palvelut yksikölle. Työturvallisuutta kehitetään yhteistyössä kaupungin työsuojelun yhteistoimintaorganisaation kanssa työhyvinvointiohjelman mukaisesti.

Työsuojelun toteutuksesta vastaa työnantaja, ja siitä ovat vastuussa yksiköiden johtajat. Henkilöstö vastaa työsuojelun toteutuksesta noudattamalla turvallisuusohjeita ja turvallisia työtapoja, ilmoittamalla esimiehelleen

havaitsemistaan turvallisuuspuutteista ja korjaamalla ne välittömästi, jos se on mahdollista.

Työsuojelun yhteistoiminta- ja valvontalain mukaisen työsuojelutoimikunnan tehtävät liikenneliikelaitoksessa hoitaa HKL:n henkilöstötoimikunta (HTK), jonka toiminnasta vastaa yhteiset palvelut yksikkö. Työsuojelupäällikkö ja työsuojeluvaltuutetut osallistuvat HTK:n kokouksiin.

Työsuojeluryhmä käsittelee työsuojeluun liittyvät käytännön asiat ja valmistelee asiat käsiteltäväksi HTK:ssa toimitusjohtajan päätöksiä varten. Työsuojelupäällikkö toimii ryhmän puheenjohtajana. Jäseniä ovat työntekijöiden työsuojeluvaltuutettu, työntekijöiden 1. varatyösuojeluvaltuutettu sekä esimiesten ja asiantuntijoiden työsuojeluvaltuutettu. Ryhmään kuuluvat asiantuntijajäseninä henkilöstöpäällikkö, turvallisuusasiantuntija, työterveyslääkäri, työterveyshoitaja ja -fysioterapeutti. Yhteiset palvelut yksikkö nimeää työsuojeluryhmän sihteerin.

Tähän lisätään työsuojeluparien ohjeistus sekä yhteistoimintavastaavan tehtävät.

4.3. Ympäristöturvallisuus

Ympäristöturvallisuudessa edistetään ympäristön tilan ja sen vaikutusten huomioimista ihmisen elinympäristössä ja –olosuhteissa ja hallitaan ympäristössä (maa-, vesi ja ilma) tapahtuvista ilmiöistä ihmisille ja ympäristölle aiheutuvia vahinkoja.

Ympäristöturvallisuustoiminnan tavoitteena on toiminnan ekologisen kestävyys, asiakkaiden ja yhteiskunnan ympäristöodotuksiin vastaaminen, ympäristöriskien hallinta ja ympäristöonnettomuuksien ennaltaehkäisy.

Ympäristöturvallisuus pitää sisällään ympäristövaikutusten ja –riskien arvioinnin, määräystenmukaisuuden hallinnan, ilman, veden ja maaperän suojelun, meluntorjunnan, ilmoitus- ja lupamenettelyt, kemikaalien ja vaarallisten aineiden hallinnan, käsittelyn ja säilytyksen sekä jätehuollon.

ISO 14001 standardin mukainen ympäristöjärjestelmä on viitekehys sille, että organisaation ympäristöasioiden hallinnan menettelyt ja vastuut on määritelty ja että toiminnassa tavoitellaan jatkuvaa parantamista. Järjestelmän sertifiointi tarkoittaa sitä, että ympäristöjärjestelmä on tarkastettu ulkopuolisen, riippumattoman tahon toimesta.

4.3.1 HKL:n ympäristöturvallisuus

HKL toimii sertifioidun ympäristöjärjestelmän mukaisesti. HKL on sitoutunut Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikkaan. HKL on sitoutunut ekotukitoimintaan, joka on Helsingin kaupungin toimintamalli ympäristöasioiden edistämiseksi työpaikoilla.

HKL:n ympäristösuunnitelmassa on määritelty ympäristöasioiden hallinnan ja ympäristöturvallisuuden vastuut. Ympäristöturvallisuuden hallinta on osa ympäristöjohtamista ja se suunnitellaan HKL:ssä osana toiminnan ja talouden suunnittelua.

Toiminnanohjausyksikkö vastaa ympäristöjärjestelmän vaikuttavuudesta varmistamalla, että ympäristöpolitiikka laaditaan ja ympäristötavoitteet asetetaan ja että ne ovat yhdenmukaisia organisaation strategian ja toimintaympäristön kanssa. Yksikkö vastaa siitä, että ympäristöjärjestelmän vaatimukset yhdistetään HKL:n liiketoimintaprosesseihin.

Toiminnanohjausyksikkö vastaa ympäristöön liittyvästä vaatimustenmukaisuuden hallinnasta, ympäristölainsäädännön seurannasta ja ympäristöasioiden käytännön toimenpanon koordinoinnista sekä ympäristöviranomaisyhteistyöstä. Yksikkö vastaa ympäristövaikutusten ja –riskien arvioinnista, ympäristösuunnitelman laatimisesta,

ympäristöraportoinneista ja ympäristöasioiden hallintaan liittyvistä toimintaohjeista.

Yksikkö ohjaa ympäristöturvallisuutta ja sen kehittämistä ja koordinoi kaikkien yksiköiden osallistumista ympäristöturvallisuuteen.

Yhteisen Palvelut – yksikön materiaalihallinto vastaa kemikaalien keskitetystä hankinnasta ja varastoinnista, kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteiden ylläpidosta ja varastoon keskitettyjen vaarallisten jätteiden merkinnöistä ja varastoinnista.

HKL:n yksiköt vastaavat siitä, että toiminta täyttää ympäristömääräykset ja että niiden toimintojen ympäristövastuut tulee täytetyksi. Jokainen yksikkö vastaa käytössään olevien kemikaalien asian mukaisesta säilytyksestä ja hävittämisestä. Hankintayksikkö huolehtii siitä, että kemikaali- ja käyttöturvallisuustiedotteet löytyvät sovitusta järjestelmästä ja ovat kaikkien käytettävissä.

Liikennöintiyksikön valvomot vastaavat varikoiden öljynerotus- ja muiden kaivojen hälytysten yhteydessä ilmoituksesta Infran kunnossapitoon.

Infra- ja kalustoyksikkö vastaa ympäristöturvallisuusasioiden sisällyttämisestä rakentamiseen, hankkeisiin ja projekteihin. Yksikkö vastaa kiinteistöjen tilaturvallisuudesta.

Kunnossapitoyksikkö vastaa kemikaalien turvallisesta välivarastoinnista ja käsittelystä. Yksikkö vastaa öljynerotuskaivojen toiminnan testauksesta ja tarkastuksista, normien mukaisesta säilyttämisestä, käsittelystä ja käytöstä kunnossapidossa. Lisäksi yksikkö vastaa jätehuollon järjestämisestä, jätehuoltosuunnitelmien laatimisesta ja jäteseurannasta.

4.4. Tuotannon ja toiminnan turvallisuus

Tuotannon ja toiminnan turvallisuuden tavoitteena on varmistaa turvalliset tuotteet ja palvelut. Lainsäädännön mukaan tavara tai palvelu ei saa aiheuttaa vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Vastuu turvallisuudesta on toiminnanharjoittajalla eli tuotteen valmistajalla, maahantuojalla, jakelijalla tai palveluntarjoajalla.

HKL:n on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, että joukkoliikennepalveluista, joukkoliikennekalustosta tai joukkoliikenneinfrastruktuurista taikka niiden rakentamisesta ja ylläpidosta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. HKL:llä on oltava riittävät ja oikeat tiedot liikenteestä, kalustosta, infrastruktuurista, rakentamisesta sekä kunnossapidosta ja HKL:n on arvioitava liikennepalvelujen tuotantoon ja toimintaan liittyvät riskit.

HKL:n on tunnistettava kriittinen toimintansa ja järjestelmänsä, joista liikenneliikelaitos vastaa kaikissa oloissa. Lisäksi HKL varaa tarvittavan henkilöstön ja muut resurssit kyseisiin tehtäviin.

Sopimustoimittajien ja palveluntuottajien osalta pitää varmistua siitä, että kyseiset toimijat sitoutuvat noudattamaan Helsingin kaupungin ja HKL:n turvallisuuteen sekä varautumiseen liittyviä ohjeita sekä menettelytapoja. Vaatimukset on huomioitava tarjouspyyntöjä laadittaessa ja ne sisällytetään sopimusasiakirjoihin.

HKL:n on huolehdittava lakisäateisten ilmoitusten tekemisestä sekä tarvittavien turvallisuusasiakirjojen laatimisesta.

4.4.1 HKL:n tuotannon ja toiminnan turvallisuus

Tuotannon ja toiminnan turvallisuus jaetaan HKL:ssä turvalliseen liikenteeseen, turvalliseen kalustoon ja turvalliseen joukkoliikenneinfrastruktuuriin. Suomenlinnan liikenne vastaa Suomenlinnan lautan liikennöinnin turvallisuudesta.

Tuotannon ja toiminnan turvallisuus pyritään takaamaan osana ydinprosesseja; toteuta infrastruktuurin uudisinvestointeja, ylläpidä ja kehitä kalustoa, ylläpidä ja kehitä infrastruktuuria sekä tuota liikennepalveluja. Niihin liittyvät turvallisuusvastuut esitetään alla.

Toiminnanohjausyksikkö ohjaa toimintajärjestelmän turvallisuusrekisterin muodostamista ja ylläpitää rekisteriä.

Yhteiset palvelut yksikkö osallistuu turvavalvomon turvallisuustoimintojen ohjaamiseen ja kehittämisen sekä ohjaa liikennöinnin tilannekuvan muodostamista.

Yksikkö asettaa turvallisuustavoitteet ja -mittarit. Yksikkö vastaa turvallisuuspoikkeamien seurannasta, valvonnasta ja raportoinnista. Yksikkö ohjaa HKL:n turvallisuustutkintaa ja johtaa tutkijalautakuntaa. Yksikkö vastaa sopimuksellisesta varautumisesta ja urakoitsijoiden sopimuksellisista turvallisuusvastuista. Yksikkö ohjaa HKL:n henkilövarauksia.

Liikennöintiyksikkö vastaa metro- ja raitiovaunuliikenteen liikenteenohjauksesta. Yksikkö vastaa kuljettajien toiminnasta sekä valvomoiden toiminnasta ja johtaa kuljettajia sekä valvomoja. Yksikkö ylläpitää kuljettajien ja liikenteenohjaajien kelpoisuuksia ja pätevyksiä sekä muun valvomohenkilöstön pätevyksiä ja osaamista. Yksikkö seuraa kelpoisuuksien ja lisenssien voimassaoloa. Yksikkö jakaa ratakapasiteetin liikennöinnin ja kunnossapidon välillä. Yksikkö vastaa liikennöinnin toimintaohjeista ja ohjaa ratakapasiteetin käyttöä.

Infra- ja kalustoyksikkö vastaa rata- ja kiinteistöinfran sekä kaluston vaatimusmäärittelystä, infran ja kaluston hallinnasta sekä tarvittavasta ohjeistuksesta. Tähän sisältyvät raitiotieinfra, metroratainfra, kiinteistöt, sähköjärjestelmät, turvalaitejärjestelmät, muut järjestelmät sekä HKL:n kalusto (metrojunat, raitiovaunut ja kiskoilla liikkuvat työkoneet).

Yksikkö ylläpitää infra- ja kalustorekisteriä ja ohjaa sekä valvoo infran ja kaluston kunnossapitoa. Yksikkö vastaa toiminnassaan tarvittavien pätevyysien hankkimisesta sekä pätevyystietojen ja lisenssien voimassaolon seurannasta. Yksikkö nimeää omien rakennuskohteidensa turvallisuuskoordinaattorin, joka vastaa rakennushankkeen valmistelu-, suunnittelu- ja toteutusvaiheessa turvallisuuteen ja terveyteen liittyvien, rakennuttajalle säädettyjen toimenpiteiden yhteensovittamisesta.

Kunnossapitoyksikkö vastaa käytössä olevan kaluston ja joukkoliikenneinfrastruktuurin käyttöturvallisuudesta ja laatii tarvittavat yksityiskohtaiset toimintaohjeet Inkan laatimien ohjeiden perusteella. Yksikkö ylläpitää toiminnassaan tarvittavia kelpoisuuksia ja pätevyksiä. Yksikkö seuraa kelpoisuuksien ja lisenssien voimassaoloa. Yksikkö vastaa katsastuksista ja tarkastuksista. Yksikkö osallistuu liikennöintiyksikön johdolla tapahtuvaan ratakapasiteetin yhteensovittamiseen liikenteen sekä kunnossapidon välillä; HKL:n kunnossapitotyö, ulkopuolisten kunnossapitotyö ja raitainfran läheisyydessä tehtävät työt. Yksikkö raportoi kunnossapidon yhteydessä esille tulleet poikkeamat ja vaarat infra- ja kalustoyksikölle. Yksikkö nimeää omien rakennuskohteidensa turvallisuuskoordinaattorin, joka vastaa rakennushankkeen valmistelu-, suunnittelu- ja toteutusvaiheessa turvallisuuteen ja terveyteen liittyvien, rakennuttajalle säädettyjen toimenpiteiden yhteensovittamisesta.

4.5. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden tavoitteena on luoda häiriötön ja turvallinen työskentely- ja asioimisympäristö, estää arvokkaan tiedon tai materiaalin anastaminen sekä suojata HKL:n omaisuutta ja ennaltaehkäistä vahingontekoja sekä muuta rikollista toimintaa.

Helsingin kaupungin kiinteistön toimitilaturvallisuuden suunnittelu- ja järjestelmien ylläpito-ohje toimii konsernitasoisena rakenteellisen turvallisuuden, lukitus- ja avainhallintajärjestelmien, kulunohjausjärjestelmien sekä kulunvalvonnan, rikosilmoitinjärjestelmien, kiinteistöjen kameravalvonnan sekä palovaroitinjärjestelmien suunnittelun ja toteutuksen ohjausasiakirjana. Ulkopuoliseen käyttöön annettavien tilojen turvallisuusjärjestelyistä ja ulkopuolisten henkilöiden toimimisesta HKL:n tiloissa annetaan erillinen ohjeistus.

Riskiarvioon perustuva suojaus toteutetaan noudattaen monitasoisen suojaamisen periaatetta, kansallinen turvallisuusauditointikriteeristöä (KATAKRI). HKL:n yksiköiden on arvioitava kohteidensa, kiinteistöjensä ja toimitilojensa fyysisten turvatoimien tarve soveltamalla ohjeistusta HKL:n kulunvalvonta-alueista.

HKL:n on huolehdittava, että turvallisuustekniikan toimivuuden ylläpitämiseksi kohteisiin laaditaan niitä koskeva huolto- ja kunnossapito-ohjelma.

4.5.1 HKL:n kiinteistö ja toimitilaturvallisuus

Kiinteistön ja toimitilan käsite on laaja HKL:ssä. Toimitilat voidaan jakaa esimerkiksi tavanomaisiin toimistotiloihin, pääsyoikeuden edellyttämiin toimitiloihin, varikoihin, tunneleihin ja asiakaspalvelutiloihin.

Yhteiset palvelut yksikkö ohjaa HKL:n tilojen jakamisen turvallisuusvyöhykkeisiin sekä toiminnan eri vyöhykkeillä, esimerkiksi kulku- ja pääsyoikeudet. Yksikkö osallistuu turvavalvomon turvallisuustoimintojen kehittämisen.

Infra- ja kalustoyksikkö vastaa HKL-tasoisesta kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden kehittämisestä sekä ohjeistamisesta. Yksikkö ylläpitää rekisteriä kiinteistöistä ja toimitiloista. Muiden yksiköiden osallistuminen kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuteen käsitellään turvallisuusryhmässä ja tarvittava yhteistoiminta sekä yhteensovittaminen tehdään toimitusjohtajan johdolla.

Kukin HKL:n yksikkö vastaa oman henkilöstönsä sekä omaan toimintaansa liittyvien ulkopuolisten kulku- ja pääsyoikeuksista. Yksiköt vastaavat myös siitä, että henkilöt tuntevat tiloissa toimimisen perusteet ja että heillä on riittävä osaaminen toimia tiloissa. Henkilöille tehdään tarvittaessa turvallisuus selvitys ja laaditaan salassapitosopimus.

Liikennöintiyksikkö johtaa turvavalvomoa, joka käsittelee yksiköiden laatimat tai ohjeistamat kulku- ja pääsyoikeusanomukset, luovuttaa tarvittavat avaimet ja kulkutunnisteet sekä hallinnoi kulku- ja pääsyoikeuksia. Pääsyoikeuden edellytyksenä voi olla tilassa tai alueella vaadittava pätevyys ja sen voimassaolo. Turvavalvomo johtaa HKL:n käytössä olevia järjestyksenvalvoja. Yksikkö vastaa turvallisuusvalvonnasta (kulunvalvonta, kameravalvonta ja muut henkilö- sekä toimitilaturvallisuuteen liittyvät järjestelmät). Liikennöintiyksikkö johtaa myös teknistä valvomoa, joka vastaa HKL:n järjestelmien teknisestä valvonnasta (sähköjärjestelmät, kiinteistötekniiset järjestelmät ja paloilmoinjärjestelmät).

4.6. Pelastusturvallisuus

Pelastusturvallisuudella tarkoitetaan tulipalojen tai muiden onnettomuuksien ennaltaehkäisyä sekä nopeaa ja oikeanlaista vastetta onnettomuustilanteissa. Pelastuslain mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan ehkäistävä tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä, varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa, varauduttava tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi. Pelastussuunnitelman laatimisesta määrätään pelastuslaissa.

Rakennuksen omistaja ja haltija sekä toiminnanharjoittaja omilta osiltaan vastaavat rakennusten paloturvallisuudesta. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen tai kohteen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.

Kohteissa, joissa on useita toiminnanharjoittajia, pelastussuunnitelma laaditaan yhteisesti siten, että kaikille yhteiset asiat kirjataan suunnitelmapohjaan, jonka jälkeen kukin taho laati oman suunnitelmansa täydentämällä suunnitelmaan oman toimintansa edellyttämät asiat.

Kiinteistön ja toimitilan käsite on laaja HKL:ssä. HKL:n kiinteistöissä pyritään yhdenmukaisiin pelastussuunnitelmiin ulkoasun ja rakenteen niiltä osin, kun ne kohteen ominaispiirteet huomioiden ovat mahdollisia.

4.6.1 HKL:n pelastusturvallisuus

Yhteiset palvelut yksikkö vastaa HKL:n pelastusturvallisuudesta. Yksikkö kehittää ja ylläpitää turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien laadintaan liittyviä ohjeita ja koordinoi suunnitelmien laatimista. Turvallisuuspalvelut johtaa pelastussuunnitelmien laatimisen ja järjestää sekä osallistuu pelastusharjoituksiin.

Liikennöintiyksikkö ohjaa ja koordinoi matkustajiin liittyvää pelastusturvallisuutta. Yksikkö vastaa turvallisuus, liikennöinti ja kiinteistöjärjestelmien valvonnasta, niihin liittyvästä häiriönhallinta sekä järjestyksenvalvonnasta ja pitää yhteyttä viranomaisiin.

HKL:n yksiköt osallistuvat käytössään olevien kiinteistöjen ja toimitilojen pelastussuunnitelmien laatimiseen ja johtavat tarvittaessa pelastussuunnitelmien mukaiset toimenpiteet. Yksiköt nimeävät henkilöstön pelastustoiminnassa tarvittaviin tehtäviin ja huolehtivat tehtävissä tarvittavasta osaamisesta.

4.7. Tietoturva ja tietosuoja

Tietoturva tarkoittaa tietojen saatavuuden, luottamuksellisuuden ja eheyden ylläpitämistä. Tiedolla ja tietoaineistoilla tarkoitetaan sekä sähköisessä että paperimuodossa olevaa tietoa.

Tiedon saatavuus tarkoittaa, että tieto on saatavilla, kun sitä tarvitaan. Tiedon luottamuksellisuus tarkoittaa, että tietoa voivat käsitellä vain henkilöt, joilla on oikeus sen käsittelyyn. Tiedon eheys tarkoittaa, että oikeaksi alun perin tiedetty tieto ei tahattomasti muutu vääräksi tiedoksi.

Tietosuoja tarkoittaa henkilötietojen luottamuksellisuuden takaamista. Henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista, ja sen on tapahduttava laillisesti hyväksytyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. EU:n tietosuoja-asetuksessa ja muissa säädöksissä asetetaan vaatimuksia henkilötietojen käsittelylle.

Tietomurtojen yhteydessä tietoturva usein vaarantuu. Tietosuoja-asetuksen mukaisesti HKL kehittää tietoturvaansa siten, että tietomurrot estetään kulloinkin yleisesti hyvänä pidettyjen käytäntöjen mukaisesti ja varotoimista huolimatta tapahtuvat tietomurrot havaitaan kulloinkin yleisesti hyvänä pidettyjen käytäntöjen mukaisesti.

Riskien asianmukaiseksi hallitsemiseksi ja resurssien tehokkaasti kohdistamiseksi eri tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot arvioidaan sen suhteen, miten kriittisiä ne ovat toiminnalle ja millaisia tietoturvauhkia niihin kohdistuu. Arvioinnin tekee tiedon omistaja. Yhteiset palvelut –yksikkö osallistuu arvioiden tekemiseen. Tietoturvaa takaavat toimenpiteet kohdistetaan tehtyjen arvioiden perusteella.

Tietoturvan takaaminen jakautuu tekniseen tietoturvaan ja hallinnolliseen tietoturvaan.

HKL:n tietoturvan tavoitteena on, että kaikissa töissä otetaan tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät vaatimukset osaksi tavanomaisia työkäytäntöjä:

- Tietojärjestelmähankinnoissa otetaan huomioon tietoturva ja tietosuoja.
- Viranomaisen turvaluokittelemaa tietoa käsitellään sille määrättyjen käsittelytapojen mukaisesti. Jos HKL ottaa vastaan valtionhallinnon turvaluokiteltua tietoa, niin tiedon vastaanottaja vastaa sen asianmukaisesta käsittelystä.
- Henkilöstö koulutetaan käsittelemään tietoja asianmukaisesti.

HKL:n tietoturvan linjaukset koskevat kaikkia liikennelaitokseen kuuluvia ja sen tietoverkkoihin liitettyjä järjestelmiä ja yhteisöjä.

4.7.1 HKL:n tietoturvaluus – ja tietosuoja

Yhteiset palvelut –yksikkö vastaa HKL:n hallinnollisten järjestelmien tietoturvasta ja tietosuojasta sekä ohjaa HKL:n sulautettujen järjestelmien tietoturvaa. Yksikkö huolehtii tieto- ja viestintäteknologioiden hyödyntämisen ohjauksesta sekä tietohallinnon ohjauksesta ja kehittämisestä.

Infra- ja kalustoyksikkö vastaa HKL:n sulautettujen tietojärjestelmien tietoturvasta.

4.8. Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta

Väärinkäytösten sekä poikkeamien hallinnan avulla HKL ennaltaehkäisee ja selvittää väärinkäytöksiä, rikoksia tai muita turvallisuuteen vaikuttavia poikkeavia tapahtumia. Kyse on HKL:n toiminnan, henkilöstön ja omaisuuden suojaamisesta sisä- tai ulkopuolisia toimijoita vastaan.

Havaituista poikkeamista on raportoitava annettujen ohjeiden mukaisesti. HKL:n tulee käynnistää tarvittavat toimenpiteet väärinkäytösten ja rikollisen toiminnan keskeyttämiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi. Jos tilanne edellyttää, on asia saatettava toimivaltaisen viranomaisen selvitettäväksi sekä ns. virallisen syytteen alaisissa rikoksissa, että asianomistajarikoksissa. Ulkopuolisen toimijan omistaman tiedon tai materiaalin katoamis- ja varkaustapauksissa tieto tapahtumasta on tieto välitettävä mahdollisimman nopeasti kyseiselle organisaatiolle.

Helsingin kaupungin eettisten periaatteiden mukaan kaupungin toiminnassa ei sallita minkäänlaisia väärinkäytöksiä tai vilpillistä toimintaa, eikä kaupungin omaisuutta tai varoja saa käyttää oman edun tavoitteluun. Väitteet tällaisesta toiminnasta tutkitaan ja ryhdytään tarvittaessa oikeudellisiin toimiin. HKL torjuu aktiivisesti harmaata taloutta ja edellyttää sitä myös sopimuskumppaneiltaan.

Sisäinen tarkastus edistää hyvää hallintotapaa, sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Tarkastusraporteissaan sisäinen tarkastus antaa toimenpidesuosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi. Vuosisuunnitelmaan sisältyvien tarkastusten lisäksi sisäisen tarkastuksen tehtäviin kuuluvat johdon erillistoimeksiannot kuten väärinkäytösepäilyjen selvitys.

Kaupunginkanslia huolehtii väärinkäytöksiä ja turvallisuuspoikkeamia koskevien tarkentavien ohjeiden valmistelusta.

Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet ja toimivalta on kuvattu sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet Helsingin kaupungissa.

4.8.1 HKL:n väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta

Yhteiset palvelut yksikkö vastaa väärinkäytösten ja poikkeamien hallinnasta sekä ohjaamisesta. Yksikkö vastaa poikkeamien seuraamisesta ja valvonnasta sekä raportoinnista. Yksikkö vastaa rikosilmoitusten laatisesta, kun HKL on rikoksen kohteena.

Yksikkö antaa oikeudellista neuvontaa rikosasioissa ja edustaa HKL:ää sekä antaa liikennelaitoksen asianomistajalausunnot poliisitutkinnassa. Yksikkö edustaa HKL:ää ja esittää liikennelaitoksen korvausvaatimukset tuomioistuimessa, huolehtii

tarvittaessa syytteen nostamisesta, jos syyttäjä ei nosta syytettä sekä avustaa tarvittaessa HKL:n palveluksessa olevaa virantoimituksen tai työn yhteydessä rikoksen kohteeksi joutunutta henkilöä.

Yksikkö vastaa turvallisuuspoikkeamien hallinnan ja HKL:n toimintaan liittyvän tutkinnan ohjaamisesta. Tutkimukset jakaantuvat:

- yksiköiden tavanomaisen toiminnan tutkinta, analysointi, kehittäminen ja raportointi, joka on yksikön johtajan vastuulla
- turvallisuuspalvelujen käynnistämä turvallisuustutkinta
- toimitusjohtajan käynnistämä turvallisuustutkinta sekä
- toimitusjohtajan määräämä tutkintalautakunnan tutkinta.

Lisäksi yksikkö ohjaa HKL:n osallistumista muiden viranomaisten käynnistämään tutkintaan.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla johto pyrkii varmistamaan toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden. HKL:n turvallisuusjärjestelmän sisäinen valvonta jakaantuu omavalvontaan ja sisäiseen tarkastukseen.

Omavalvontaan kuuluvat valvontatoimenpiteet ovat toimintatapoja, jotka auttavat varmistamaan tavoitteiden saavuttamista, määräysten noudattamista, resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä, omaisuuden turvaamista ja tiedon luotettavuutta.

HKL:n yksiköiden johtajat ja esimiehet sekä tilivelvolliset toimielimet tekevät omavalvontaa kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa. Valvontatoimenpiteitä ovat muun muassa erilaiset hyväksynät, valtuudet ja valtuutukset, täsmäytykset, poikkeamien seuranta, työtehtävien eriyttäminen sekä raportointi eri muodoissaan. Omavalvonta sisältää myös palveluntuottajien valvonnan ja tarkastuskäynnit.

4.9 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

On välttämätöntä, että HKL säilyttää toimintakykynsä ja pyrkii toipumaan häiriöistä ja häiriötilanteista mahdollisimman nopeasti. Kyse on toiminnan ja joukkoliikennepalvelujen jatkuvuuden turvaamisesta kaikissa tilanteissa.

Helsingin kaupunkikonsernin on pystyttävä palvelemaan kuntalaisia ja alueen talouselämää sekä pystyä tuottamaan lakisääteiset palvelunsa mahdollisimman häiriöttömästi esimerkiksi laajamittaisen tietoverkkokatkoksen, kansainvälisen kaupan häiriön tai sotilaallisen voimankäytön uhkan aikana. Kaupunkikonsernin keskeisimpien toimintojen jatkuminen kaikissa olosuhteissa on koko maalle elintärkeää.

Koko kaupunkikonsernin ja HKL:n palvelutuotanto turvataan varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan prosessilla, jonka tulokset dokumentoidaan suunnitelmiksi, joita kutsutaan valmius- tai jatkuvuussuunnitelmiksi. Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta kattaa myös poikkeusoloihin varautumisen.

Kaupunkikonsernin varautumisen kokonaisuus muodostuu:

- poikkeusolojen osalta valmiuslain varautumisvelvoitteesta,
- sektorikohtaisen lainsäädännön määrittämästä varautumisesta (esimerkiksi laki kaupunkiraideliikenteestä 1412/2015) sekä
- kaupungin toimintakyvyn säilyttämisen vuoksi tehtävästä kaupunkikonsernitason varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta, joihin edellä mainitut kokonaisuudet kytketään.

Varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyy läheisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessi.

Kaupungin organisaatiot tukevat pelastusviranomaisen johtamaa pelastustoimintaa pelastustoiminnassa tarvittavilla asiantuntija- ja muilla resursseilla pelastuspalvelusuunnitelman määrittämällä tavalla.

Toimialat ja organisaatioyksiköt varaavat henkilöstöä ja resursseja pelastusviranomaisen johtamaa väestönsuojelua varten suojelusuunnitelman mukaisesti.

Varautumisella ja jatkuvuudenhallinnalla varaudutaan sellaisiin kaupunkikonsernia uhkaaviin kaupunkitasoisiin riskeihin, joiden toteutumisen todennäköisyys voi olla hyvin pieni, mutta seuraukset erittäin suuria. Tällaiset riskit ovat luonteeltaan usein sellaisia, että niiden toteutumisen todennäköisyyteen ei pysty kaupungin toimenpitein vaikuttamaan. Varautuminen näihin riskeihin vaatii toimintaperiaatteiden ja uudelleen resursoinnin ja näihin liittyvän yhteistoiminnan

ennakkosuunnittelua, jotta riskin mahdollisesti toteuduttua voidaan ylläpitää hyväksyttävä palveluntuotannon taso ja rajoittaa tilanteesta aiheutuvia seurauksia.

Kansliapäällikkö päättää varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan järjestämisestä ja toimeenpanosta. Kaupunginkanslian hallinto-osasto huolehtii varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan ohjaamisesta. Kansliapäällikkö määrittää varautumisen yleistavoitteet osana muuta kaupungin hallinnon johtamista. Pormestaristo ja kansliapäällikkö tekevät päätöksiä häiriötilanteiden hallitsemiseen liittyvistä järjestelyistä ja ohjaavat voimavaroja eri hallintokunnille.

Kaupungin ylimmän johdon ja keskushallinnon toimintaa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa käsitellään kaupunginkanslian laatimassa keskushallinnon jatkuvuussuunnitelmassa.

4.9.1 HKL:n varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

HKL:n varautuminen ja jatkuvuudenhallinta sisältää:

- HKL:n kriisijohtamisen ja kriisiviestinnän,
- uhkien torjumisen ja niihin vastaamisen
- liikennelaitoksen kriittisten palveluiden ja järjestelmien toimivuuden kaikissa oloissa sekä
- liikennelaitoksen valmiusohjeen.

HKL:n toimitusjohtaja vastaa varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan tasosta liikenneliikelaitoksessa.

HKL laati toimintansa turvaamiseksi suunnitelmat ja toteuttaa ennakkovalmistelut, joilla varaudutaan toiminnan häiriöihin, vakaviin häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloissa toimimiseen. Suunnitelmissa ja ennakkovalmisteluissa huomioidaan valmiuslain ja sektorilainsäädännön asettamat velvoitteet sekä Helsingin kaupungin asettamat velvoitteet.

Yhteiset palvelut yksikkö vastaa HKL:n varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan kokonaisuudesta. Yksikkö ohjaa HKL:n varautumista ja jatkuvuudenhallintaa sekä kokoaa liikenneliikelaitoksen valmius- ja jatkuvuussuunnitelmat. Yksikkö ohjaa kriisijohtamista ja viestintää osana jatkuvuudenhallintaa ja vastaa HKL-tasoisesta varautumisen yhteistoiminnasta Helsingin kaupungin, muiden viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden kanssa.

Yksiköt vastaavat toiminnastaan kaikissa oloissa ja laativat jatkuvuussuunnitelmat, toimintasuunnitelmat ja toimintakortit häiriöitä sekä häiriötilanteita varten.

5. Henkilöstön turvallisuuskoulutus

Osaamisella on keskeinen merkitys toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Henkilöstön turvallisuusosaamista on kehitettävä suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti. Osaamisen kehittämissuunnitelmissa on huomioitava yksikön turvallisuusasioihin liittyvän osaamisen sekä ammattitaidon kehittäminen.

Uusien työntekijöiden perehdytykseen ja henkilöstön täydennyskoulutukseen tulee sisällyttää keskeiset turvallisuusasioita koskevat osuudet.

Jokaisen henkilön velvollisuus on kehittää omaa ammattitaitoaan ja osallistua työnsä ja työyhteisönsä kehittämiseen. Työnantaja huolehtii lakisääteisten koulutusten järjestämisestä. Turvallisuustoiminnan kehittämisessä on tärkeää, että havaituista poikkeamista laaditaan riittävä arviointi ja kehittämistoimenpiteet, jotka huomioidaan henkilöstön koulutusta suunniteltaessa.

HKL:ssä tehdään monia töitä, joiden tekemisen edellytyksenä on turvallisuutta ohjaavassa normissa säädetty osaaminen. Joissakin tapauksissa työnteon edellytyksenä on henkilökohtainen lisenssi tai lupa, joka on hankittu näyttämällä osaaminen. Osa lisensseistä voi olla määräaikaista ja ne edellyttävät osaamisen ylläpitämistä sekä sen osoittamista kokeella tai näytöillä.

Yhteiset palvelut yksikkö vastaa koulutusprosessista, jolla hallitaan koulutuksen sisältöjä ja toteuttamista sekä syntyviä osaamistietoja ja lisenssejä sekä ohjaa turvallisuuskoulutusta. Muut yksiköt osallistuvat koulutuksen toteuttamiseen suunnitellulla tavalla ja seuraavat henkilöstönsä osaamista sekä osaamistietojen hallintaa.

Uutta henkilöstöä rekrytoitaessa käydään perehdyttämisen yhteydessä läpi myös heidän turvallisuuteen liittyvät tehtävänsä ja tarvittava turvallisuuskoulutus. Säännönmukaisten kehityskeskustelujen yhteydessä käsitellään myös henkilöiden jatko- ja täydennyskoulutustarve.

Palveluntuottajien henkilöstön pätevyyksistä päättää kukin palveluntuottaja itse asianomaisen lainsäädännön puitteissa. Tämä tehtävä vastuutetaan palveluntuottajalle sopimuksissa. HKL valvoo pätevyksiä, lisenssejä, kelpoisuuksia ja niiden voimassaoloa tarkastusten yhteydessä.

6. Hankinnat

Hankintalakia ei sovelleta tiettyihin puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain säännöksissä tarkoitettuihin hankintoihin eikä salassa pidettäviin ja erityisiä turvallisuustoimia edellyttäviin hankintoihin.

Erityisesti kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuteen sekä henkilöstöturvallisuuteen liittyvissä hankinnoissa on huomioitava kokonaistaloudellisuus ja pyrittävä mahdollisimman yhdenmukaisiin ratkaisuihin kaupunkikonsernissa. Teknisten turvallisuusratkaisujen ja vartioimisliikkeiden palvelujen osalta tulee tehdä mahdollisimman kattavasti yhteishankintoja ja puitesopimuksia, noudattaen kaupungin hankintaohjetta.

Turvatekniikkahankinnoissa on kiinnitettävä erityistä huomiota järjestelmien yhteensopivuuteen ja toimintavarmuuteen, sillä järjestelmien lamautuminen ei saa keskeyttää tai vaarantaa organisaation ydintoimintoja. Hankinnoissa tulee huomioida kaupunkikonsernin hankintalinjausten ja –ohjeiden lisäksi kaupunkikonsernin valmiusohjeen vaatimukset tietojärjestelmien kriittisyysluokittelusta.

Palveluntuotanto pohjautuu keskeisiltä osiltaan sopimuskumppaneiden toimintaan. Sopimukseen liitetään kaikki ne turvallisuus- ja varautumisvaatimukset, joita edellytetään urakoitsijoilta, aliurakoitsijoilta ja muilta toimittajilta. Mikäli hankittava tuote tai palvelu liittyy organisaation kriittiseen toimintaan, tulee hankinnassa käyttää mahdollisuuksien mukaan Huoltovarmuuskeskuksen laatimien sopimukseen perustuvan varautumisen (SOPIVA) -suosituksia osana sopimusasiakirjoja.

Salassa pidettävien hankintojen osalta laaditaan turvallisuussopimus, jossa sovitaan tilaajan ja toimittajan välillä noudatettavista turvallisuusjärjestelyistä ja salassa pidettävää tietoa koskevista järjestelyistä.

7. Seuranta, raportointi ja jatkuva kehittäminen

Organisaatioturvallisuutta seurataan, arvioidaan ja kehitetään HKL:n kaikilla tasoilla. Vastuu seurannasta kuuluu toimitusjohtajalle, yksiköiden johtajille ja esimiehille sekä johtokunnalle. Arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään yksiköiden tekemiä kuvauksia, arviointeja ja tietoja raportoiduista poikkeamista ja kehittämistoimista.

Seurannalla ja arvioinnilla varmistetaan organisaatioturvallisuuden toimivuus sekä tunnistetaan toiminnassa ja sen tuloksissa havaitut poikkeamat. Poikkeamista pyritään löytämään puutteen juurisyy ja ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Työntekijän velvollisuutena on mahdollisimman pian ilmoittaa havaitsemistaan turvallisuuspoikkeamista esimiehelle. Muiden kuin työturvallisuutta koskevien poikkeamien ilmoittamisesta annetaan erillinen ohjeistus.

Raportoinnista määrätään HKL:n sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteissa sekä turvallisuuteen liittyvissä periaatteissa ja ohjeissa. Tämän lisäksi talousarvion laatimis- ja noudattamisohjeissa voidaan antaa turvallisuuteen liittyvän raportoinnin ohjeita.

Turvallisuustoiminnan tilaa arvioitaessa hyödynnetään tehtyjä selvityksiä, olemassa olevia tietoja havaituista turvallisuuspoikkeamista ja -puutteista sekä organisaatioturvallisuuden eri osa-alueiden asiantuntija-arvioita.

Organisaatioturvallisuuden tilaa voidaan seurata henkilöstölle suunnatuilla kyselyillä. Yhteiset palvelut yksikkö huolehtii HKL-tasoisien kyselyjen toteuttamisesta.

Liite 1

LUONNOS, JOKA PÄIVITTY TYÖN ETENEMISEN MYÖTÄ SYKSYLLÄ 2017

MUUTOKSEN MERKITTÄVYYDEN ARVIOINTILOMAKE

Lomakkeen täyttöpäivämäärä:

1. Hanke	
Hankkeen nimi	
Lyhyt kuvaus muutoksesta (voidaan esittää myös liitteenä)	
Mitä liikennemuotoja muutos koskee?	☐ Raitiotietä ☐ Metroa
Mitä osa-alueita muutos erityisesti koskee?	☐ Radan päällysrakenne ☐ Pysäkit/Asemat ☐ Radan pohjarakenne ☐ Kalusto ☐ Tunnelirakenteet ☐ Liikennöinti ☐ Sähkö ☐ Henkilöstö ☐ Tietoliikenne ☐ Turvalaitteet ☐ Muu, mikä:

2. Yhteystiedot	
Lomakkeen täyttäjien nimet ja heidän edustamansa tahot	
Yhteyshenkilön puhelinnumero ja sähköpostiosoite	

3. Vaikutukset turvallisuuteen	
Voiko muutoksella olla vaikutusta raitiotie- tai metrojärjestelmän tai muun toiminnan turvallisuuteen?	☐ Kyllä ☐ Ei

(HUOM. turvallisuuteen vaikuttavan muutoksen ei tarvitse välttämättä koskea infraa, vaan se voi johtua myös esimerkiksi organisaatio- tai vastuunjakomuutoksesta.)	
Perustelut	

Jos ehdotetulla muutoksella ei ole mitään vaikutusta turvallisuuteen, ei riskienhallintaprosessia tarvitse soveltaa eikä kohtaa 5 tarvitse täyttää. Kohtaan 6 voi merkitä "Ei merkittävä muutos".

4. HKL:n nykyisten ohjeistusten päivitystarpeet	
Edellyttääkö muutos joidenkin HKL:n ohjeiden päivittämistä?	☐ Kyllä ☐ Ei
Perustelut	

5. Merkittävyyden arviointi		
a)	Voiko muutoksella olla häiriötilanteessa vakavia seurauksia?	☐ Kyllä ☐ Ei
	Perustelut	
b)	Sisältääkö muutos innovatiivisia ratkaisuja?	☐ Kyllä ☐ Ei
	Perustelut	
c)	Onko kyseessä monimutkainen muutos?	☐ Kyllä ☐ Ei
	Perustelut	
d)	Onko muutoksen vaikutuksia vaikea seurata (koko järjestelmän elinkaaren ajan)?	☐ Kyllä ☐ Ei
	Perustelut	
e)	Onko muutos vaikeasti peruutettavissa?	☐ Kyllä ☐ Ei

	Perustelut	
f)	Voiko muutos yhdessä aiempien (ei merkittävien) muutosten kanssa muodostaa merkittäviä yhteisvaikutuksia?	☐ Kyllä ☐ Ei
	Perustelut	

6. Kokonaisarvio	
Kokonaisarvio muutoksesta kohtien 5a-5f perusteella: ☐ Merkittävä muutos ☐ Ei merkittävä muutos	
Perustelut	
7. Liitteet	

8. Allekirjoitukset	
Arvioinnin tekijä:	Arvioinnin tarkastaja (HKL):
_____	_____

MUUTOKSEN MERKITTÄVYYDEN ARVIOINTI

Helsingin kaupungin liikenneliikelaitoksen (HKL) turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukaisesti merkittävien raitiotie- tai metrojärjestelmää koskevien muutosten yhteydessä on tehtävä riskienhallintaa. Tämä lomake toimii apuna muutoksen merkittävyyden arvioinnissa. Lomakkeella on tarkoitus varmistaa kaikkien kysymysten huolellinen läpikäynti sekä se, että lopulliselle arviolle muutoksen merkittävyydestä löytyy riittävät perustelut.

Muutoksen merkittävyyden arvioinnista vastaa hankkeen projektipäällikkö tai muu muutokseen hyvin perehtynyt henkilö. Arvioinnin tekijällä ja arvioinnin tarkastajalla tulee olla tehtävään riittävä pätevyys ja tiedot muutoksen kohteesta.